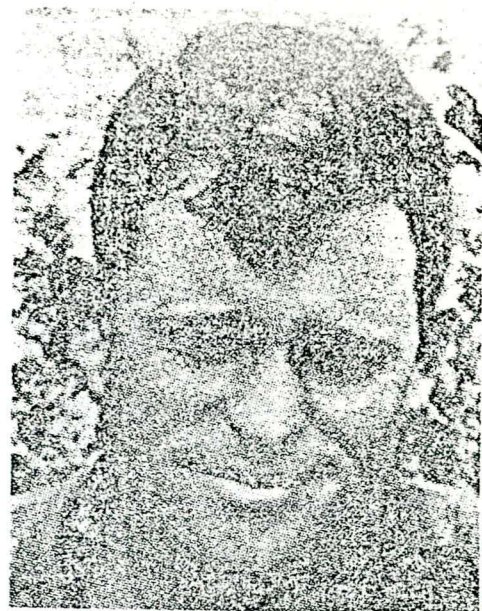

רגב (רוגצ'בסקי), אליעזר ("ליזר")

בן שמואל ופנינה, חקלאים במושב "חירות". סבו היה מראשוני סג'רה. אליעזר נולד ביום י"ח באב תרצ"ה (17.8.1935) בסג'רה. מילדותו נמשך לעבודה חקלאית. את לימודיו היסודיים סיים בבית-הספר בתל-מונד וכדי להעמיק את ידיעותיו בחקלאות ולרכוש ידיעות נוספות בתחום זה בחר ללמוד בבית-הספר החקלאי "מקוה ישראל". אליעזר הצטיין בלימודיו שם. הוא הראה ידע רב ולמוריו כמעט שלא

היה מה לחדש לו. עם סיום שנת-הלימודים הציג לחבריו שהתלבטו לאן לפנות בצבא, ואליעזר פתר בשבילם את השאלה הקשה: "בואו עמי לגרעין 'רגב'". בספטמבר 1953 גויס לצה"ל ויצא לגרעין. גרעין זה, שכלל בתוכו בני-מושבים, התיישב בשדה-בוקר. באותה תקופה התיישב בשדה-בוקר גם דויד בן-גוריון וכשנודע לו כי אליעזר הוא נכדו של רוגצ'בסקי, אשר היה מעסיקו בסג'רה, הזמין אותו לשיחה — ומאז נתקשרו השניים. לאחר גמר השירות שם, הוחלט כי הגרעין יצא לשל"ת מוקדם ויצטרף למושב תדהר. בתקופה זו התגלה אליעזר בכל שיעור-קומתו ושימש דוגמה אישית בתפיסתו הרצינית את הבעיות החברתיות, כפי שהיה פעיל בהגהלת הגרעין. בתקופה זו נוצרו חיכוכים וויכוחים בגרעין כיון שהוא לא הסכים להחלטת הרוב להמשיך כקומונה, התנדב לצנחנים. הוא זכה להשתתף כמ"כ במספר פעולות-תגמול שקדמו למערכת-סיני. על אף הלחץ עליו לעבור קורס-קצינים חזר אליעזר למשק-הוריו ועזר להתבססותו. לאחר שהתחתן עבר למושב לכיש, שם הקים את קן משפחתו וכן משק למופת. מפעם לפעם היה יוצא לשירות מילואים ולקראת מלחמת ששת הימים נקרא שוב לדגל — ובדרך לשער שכם שבירושלים העתיקה, בשעה שניסה לחסל עמדה ירדנית אשר מנעה התקדמות לעבר השער, נפל אליעזר; זה היה ביום השני לקרבות-המלחמה, הוא כ"ז באייר תשכ"ז (6.6.1967). הניח אשה ושני ילדים קטנים. אליעזר היה טמל-מחלקה וותיק שלא ידע ליאות ומילא את תפקידיו באימונים ובשעת-מלחמה במרץ וברוח טובה. הוא היה דמות מרכזית ביחידה ולא רצה לעזבה גם כשהדבר נתאפשר לו. הובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי שעל הר-הרצל בירושלים. מושב לכיש הוציא ספר לזכרו בשם "רגב ופרח". בספר "מארויות גברו" של מפקדת הצנחנים הוקדש עמוד לתולדותיו ולתיאור קרבו האחרון.

רוב (רוג'בסקי) אליעזר (ליזר) בן שמואל ופנינה. נולד ביום י"ח באב תרצ"ה (17.8.1935) בסג'רה. למד בבית-ספר יסודי בתל-מונד, ובבית-הספר החקלאי מקוה-ישראל. נפל במלחמת ששת הימים בירושלים העתיקה ביום כ"ו באייר תשכ"ז (6.6.1967).

10.10.1953

כל השבוע חיכיתי למכתבך ולא קיבלתי. בצהריים חילקו דואר ואין מכתב. פתאום קראו לי למשרד הפלוגה. עמדו שם חברה וקיבלו פסים לחופשה, ולא ידעתי למה קראו לי. חשבתי שאקבל חופש, אבל מה פתאום לקבל? הפקיד אמר, שיש לי מכתב והוא רצה את הבול, הוא אוסף בולים. מצד אחד התאכזבתי שלא קיבלתי חופש, ומצד שני הייתי מבסוט שקיבלתי מכתב ממך.

30.1.1954, שדה-בוקר,

החיים כאן לא הכי-נוחים וטובים, אבל כשיש חברה ואווירה טובה שוכחים הכל. בשבתות אנחנו יוצאים לטיולים במכונית ורואים את הנוף. הייתי בעבדת, במקום שמצאנו את העקרבים. אתה זוכר שלמטה היה בור גדול? כעת חופרים שם למצוא מים. חופרים בצורה פרימיטיבית עם דלי וחבל. יש כאן בורות מים עתיקים ויפים של 1,500-1,000 קוב. יש בסביבה מעיינות, שקשה לתאר את יופיים בכתב. תאר לך, בתוך מדבר מתגלה פתאום ואדי עם דקלים, אקליפטוסים ועוד צמחים ירוקים, ומעיין קטן זורם מתוך שורש של עץ אקליפטוס. משהו נהדר! אחרי הצבא, ואולי לפני זה, אני מקווה שתבקר ותראה. היינו אצל בדווים בסביבה, שערכו לנו זבח מכבשה. מוטב לא לראות איך האוהל נראה, עוצמים עיניים ואוכלים, כי מוכרחים - קצת נימוס.

שאלת אותי מה עם "הזקן" שלנו פה. הוא אידיאליסט במאה אחוזים. זקן בעל מרץ יוצא מן הכלל, עובד בכל הכוחות שיש לו. חצי יום עובד, ואת חצי היום השני מקדיש לקריאה. עבדתי אתו ועשינו הכרה. הוא שאל אותי על סבי ועוד. בקיצור, נהיינו חברים. עם אשתו זה היה, כמובן, יותר לבבי: מה אתה באמת נכדו של זה וזה? היית צריך לראות, איך הוא חורש לבד ומזרז את הבהמה בצעקות ממש פראיות, או איך הוא מניק את הטלאים בדי, או איך הוא מרים חבילת חציר, בקיצור - אחד עם מרץ.

אבל כשיושבים עלי-ידו בחדר האוכל, לא מסתכלים שזה היה פעם אדם חשוב. כמובן, גם כעת הוא חשוב, ויש להעריך אדם כזה, שירבו כמותו אצלנו.

עלינו על הקרקע לפני חודש, עם מצב-רוח עצום. כעת אני מדריך חקלאי במושב נבטים (12 ק"מ מבאר-שבע). המושב מאוכלס עולים חדשים מקוצ'ין שבהודו. הם עלו ארצה לפני חודש, וקשה מאוד ללמד אנשים אלו, שהיו סוחרים, לעבוד. פרט לזה אינם יודעים מלה עברית, ואני מדבר עם הידיים והרגליים. העבודה מתמשכת 12 שעות, וכבר רואים תוצאות ראשונות. כבר יש סיפוק...

אנגליה, יולי 1961

מה חדש בארץ? מוזר מאוד לכתוב "מה חדש בארץ", אבל אני ממש לא יודע, כבר שבוע שלם, מה הולך עם ה"פרשה", וכל יתר הדברים המעניינים, שהלוואי ולא היו. יש לנו שם כזה טוב בעולם, ואנחנו מוכרחים לקלקל אותו. לאט-לאט אני מחדיר לעצמי את המחשבה, שאנחנו באמת עשוינו ועושים בארץ מפעל ענק הראוי לשמו. אבל כדי להבין זאת צריך לצאת קצת מהארץ. ורק אז מתחילים לאהוב אותה יותר ויותר.

במשתלה, שהייתי קורא לה בית-חרושת, כי היא נראית ממש כמו בית-חרושת, עם ארובה בגובה 40 מטר ודודי קיטור גדולים - עובדים פועלים מאיטליה, מפולניה ואחרים. האיטלקים טוענים, שאין עבודה ומשלמים מעט באיטליה. הפולנים ברובם פליטים פוליטיים - אנשים מאוד מעניינים. אחד מהם ישב בבית-סוהר גרמני חמש שנים, אחר-כך עבר לאנגליה והחליף ארבעה-עשר מקומות עבודה. אין לו בית ומשפחה, שותה ומשחק במשחקי-מזל, מהמר על כלבים וסוסים, יודע שזה לא טוב ואינו יכול להפסיק. אדם אינטליגנטי, שמע על ישראל ושונא את הגרמנים. הוא מלודו' אבל אינו רוצה לחזור לפולין, כי אין לו כסף ולא נעים, כשישאלו מה הוא עשה כל הזמן בחוץ-לארץ. וכך הוא עובד ומבזבז את הכסף על שתייה ונשים.

העבודה כאן מעניינת. האנגלים לא עובדים כמו שסופר לנו - הם בטלנים לא קטנים. עובדים לרוב רק כשהמנהל רואה אותם אבל הם בסדר, עליזים ויש קצת משוגעים.

למשל, בחור עליו בן 38, שכנראה נפצע בצבא, וכל הזמן מספר סיפורים על התקופה של הצבא. הוא היה גם בארץ, ויודע להגיד "שלום" ו"יהודי".

עובדים מ-7.30 עד 12.30. אחר-כך הפסקה עד 1.30 וגומרים ב-4.30.

בערב הולכים לחדר הטלוויזיה או יוצאים לסלאו - זו העיר הסמוכה, עיר שאין בה גורדי שחקים, אלא בתים יפים וציוריים, ויש בה תנועה גדולה מאוד. התנועה מצד שמאל ממש משגעת. אפשר לנסוע בטקסי אך לא אסע בו, כי זה יקר מאד. הטקסי הוא רק לאדם אחד שמזמין אותו, ויש בו מונה מרחק. האוטובוסים הם בעלי שתי קומות. אתה נכנס מתיישב, ורק אחר-כך בא הקונדוקטור ולוקח כסף, כמה שאתה משלם, אם אתה יודע את המחיר. נותן כרטיס וזהו.

עם האנגלית אני מסתדר יותר טוב ממה שחשבתי, אבל אני צריך ללמוד הרבה, כדי שאוכל לקרוא עיתון וספרים מקצועיים, וזה די מפריע לי בעבודה.

המשתלה ענקית. עוד לא הספקתי לבקר בכולה. מחר, יום א', לא עובדים, והמנהל לוקח אותי לסיור. יש כאן פרחי ציפורן בגובה של 1.40 מטר, משהו עצום! בכלל יש שפע פרחים בחנויות, דבר בלתי-רגיל, וכמובן, גם תפוזים שהם יקרים מאוד ולא בשבילי...

...בארץ מטיסים קליעים! אתם לא מתארים לעצמכם כמה אנשים פגשו אותי וסיפרו לי על הקליע שהטיסו, והראו לי את הקטעים בעיתונות, בטלוויזיה, וממש הרגשתי גאווה מדינה (לקוח מהמושג "גאווה יחידה"). כולם מעריצים ומשבחים את המוח היהודי. הפולנים כאן שואלים מה יקרה אם מדינות ערב יתאחדו נגדנו...

כאן אין חדשות מיוחדות. כל יום רואים בטלוויזיה את הנעשה בכווית, ואני מרחם על החיילים שם. חום כלבים ורוח סערה איומה. ראיתי ריאיון טלוויזיה עם אחד השייחים של כווית. שאלו אותו, אם הוא חושב שקאסם יתקוף אותם; הוא טען שלא, כי קאסם מדבר הרבה ועושה מעט, ונתן לדוגמה את בעיית "פלשתינה". ממש מרגיז כששומעים איך הם מדברים, אבל אם מתחשק להם "שיעור" נוסף – אפשר לתת להם.

הייתי במועדון הישראלי בלונדון, ושם חיכתה לי הפתעה: באתי וראיתי שם מסיבה של היהודים מלונדון: שני שליחים נסעו לארץ והם ערכו להם מסיבה. היו שם מערכונים של להקת הנח"ל על הארץ, וממש התפוצצתי מצחוק לראות אותם מציגים הווי בלתי-מוכר להם ושרים שירים בעברית, שלא מובנת להם, והיא נשמעת כמו האנגלית שלי. התחילו לרקוד, וכמה מהן ניגשו להזמין אותי. סירבתי. לבסוף ניגשה אליי ישראלית אחת מוכרת, ולא יכולתי לזכור מאין התחלתי לשאול אותה, והיא הזכירה את הצנחנים. לבסוף הגענו לשדה-בוקר, והתברר לי, שהיא הייתה אשתו של נתן ז"ל, שנהרג בקלקיליה, והיה מ"מ שלי בשדה-בוקר... כשפוגשים אחת כזאת נזכרים בדברים משותפים, כי אחרי הכל בילינו תקופה ממושכת יחד, למרות שלא הכרנו אישית. שאלתי אותה למה היא לא רוצה להתחתן, ושוב נתגלתה לי המציאות של החברה שנהרגו. תמיד טענתי, שאם סובל משהו – הרי זו המשפחה. בקושי נפרדתי ממנה. בחורה טובה... זו ממש טרגדיה, במלוא מובן המלה.

ראיתי בטלוויזיה את משפט אייכמן ושמעתי כמה מלים בעברית. שיחת היום כאן היא אייכמן ומה יעשה לו – אם יש צורך לשפוט אותו או להוציאו להורג מיד. מעניין מה הם אומרים. כולם כאחד אוהדי ישראל. למרות שלפני שבאתי לכאן אמרו לי להיזהר מאנטישמיות, עוד לא נתקלתי בהם. כולם מצדיקים את הגישה, שהמשפט חייב לשמש דוגמה ותורה לעמים על תוצאות המלחמה ועל הרג אנשים. כולם יודעים הכל, וכל בוקר באים לספר לי דבר חדש, שקראו בקשר למשפט. הפולנים שמעו, שאין דין-מוות בישראל, ורק אחרי שהסברתי להם שיש סעיף מיוחד בחוק למקרים כמו אייכמן – נרגעו. העיתונים מלאים פרטים ותמונות בכותרות ראשיות, ומעניין – לא שומעים דבר נגד היהודים. אני מרגיש לפעמים שהם אוהדים יהודים יותר ממני.

רוב הפועלים הפולנים שכאן היו בצבא אנדרסן ושהו כשנה בארץ. הם זוכרים שמות יישובים ולפעמים אומרים "שלום" בעברית. האנגלים מדברים גם-כן על הארץ, וחלק מהם מספר עליה עוד מוזמן התורכים.

כולם מעריצים את הארץ, ואת העובדה שבאתי לעבוד וללמוד כאן מעריכים מאוד.

...שוב אני חייב לך תודה עבור קצב המכתבים המשיביע רצון. איך עבר המחנה במעיין צבי? מה שלומך בכלל? איך

את מעבירה את הזמן? לפי מכתבך האחרון, החברה באו רק להציץ, לראות אם את חיה. סימן שאת לא רואה אותם, וזה לא טוב. מוכרחים להיות בחברה ולחיות את חיה, כי החברה היא אחד מיסודות החיים של האדם, וקשה לא לקבל את מרותה או להיות שונה ממנה. אם מנסים ללכת נגד, נתקלים בתוצאות רעות.

שמחתי מאוד לשמוע את דעותיך בקשר לעתיד, ויותר מזה אני שמח, שאת רוצה שזה יהיה עתיד משותף לשנינו. אבל להגיד את האמת, אני לא קושר את העתיד דווקא במקצוע שאבחר, כי האדם הוא יצור משתנה, ואיננו יציבי לגמרי. רק טיפשים נשארים יציבים, כי כל התקדמות דורשת שינוי. אני חושב שאלך ללכיש או למקום אחר, ואקיים משק כזה שלא יצריך הימצאותי בו כל הזמן.

קראתי שוב את מכתבך, ובו את מזכירה, שאת רוצה להיות חקלאית. אני מחייך לעצמי וחושב: הרי המושג חקלאות הוא בעל הרבה פנים והרבה משמעויות. מה זה "חקלאית"? אם ניקח חקלאית במושג כמו חרות, הרי זה מקביל לעירונית, בעוד שמושבניקית בלכיש זה דבר אחר לגמרי. אמנם, כעת אלה השנים הראשונות, אך זו עבודה קשה ומפרכת. ואין זו מליצה אלא אמת, שכאשר מגיעים לקיימה קשה קצת, ומי יודע אם לא יהפך המקום, למה שהופכים המושבים הוותיקים.

ב"חרות" הרשיתי לעצמי בזמן האחרון להשמיע כל מיני דעות בקשר לפועלים ולזכויותיהם, ודעות יותר קיצוניות על מפלגות הפועלים. היום, כשאני באנגליה, שיניתי דעתי. זה לא מוכיח, שאני חלש-אופי; האופי שלי הוא מספיק חזק ויציב, אלא שאני מתחיל להבין מה זאת הסתדרות, ומהי ממשלת פועלים ומהו מעמד הפועלים. רע מאוד שאנחנו המושבניקים מנסים להתעלות מעל למעמד זה, ויוצרים מעמד חדש של איכרים כמו בחו"ל. אני גם מתחיל להבין את המתרחש בארץ. קודם, בשנים הראשונות, שימשנו דוגמה וסמל לעמים אחרים והתחממנו בהוד שלנו. לאט-לאט איבדנו זאת, ואנחנו מתחילים להיות ככל העמים. דבר זה כשלעצמו איננו רע, אבל אנשים, שחשבו לבנות מדינה שונה ובעלת רוח אחרת, צריכים להמשיך בקו זה. אנחנו הצעירים מנסים לסטות מן הדרך בה חייבת המדינה ללכת. מכאן נובע יחס הזלזול לחקלאות, למרות שמעמד החקלאים בארץ הוא לא פחות משכיל מיתר השכבות, ובחלקו אף עולה עליהן.

ואם החקלאות היא כמו זו שמוצאים היום בחלק מהמושבים, כאשר חלק הוא בעל רכוש גדול וחלק פחות, נוצרת תחרות שקשה לראות את סופה. כמו שאני מתאר את לכיש, למרות שברור לי שאין דבר אידיאלי, אני משער ששם יהיה הדבר קצת שונה. אבל עיקר המחשבה, האם צריך האדם לעבוד כל חייו כדי להקים משק או לצבור כסף ולבסוף למות כאדם עשיר או לחיות חיים רגילים, שקטים ושלווים, ללא שוויץ ועם יותר הנאה. ברור לי, שיצר האדם והשפתנות שלו מפריעים לזה ומדרבנים אותו לעוד ועוד.

אני מכיר היטב את המושב והחקלאות וכל הקשור בזה. אני אוהב אורח-חיים קשה זה, והוא באמת קשה. במיוחד אני מרגיש בזאת, אחרי שאני חי קצת אף את חיי העיר.

אבל באמת לא הייתי רוצה, שאת תחליטי להיות גם-כן חקלאית היות שאני חקלאי. אם שמת לב, תמיד השתדלתי לא לכפות עליך דבר. נהגתי לומר: "רוצה – תלכי", או "תחליטי לבד". אני נוהג כך, מפני שראיתי גם בחיי משפחה

וגם בעבודה, מה קורה כשכופים משהו על אדם.
לכן, אם באמת רוצים להיות חקלאים, אין צורך לקשור את
זה בזה. יש אומרים, שלבנות יש צרה אחת, שהן מתאימות
את עתידן לעתיד בעליהן.